

TRÀNSITS

4 DE NOVEMBRE
HANGAR, SALA RICSON

**NIT
GNAWA**

MÚSICA I TRÀNSITS
AL MARROC

PROGRAMA DE MÀ

GNAWA VIBRATIONS

Saimen Kherbouch, maalem

Abdallah Harroch, koyo

Abdallah Ettaleby, koyo

Anas Bentaleb, koyo

Mohamed Boukrab, koyo

Otmane Oubella, koyo

Smail Ouazza, koyo

Younes Kamar, koyo

COMENTARI

per **Ilaria Sartori**

La paraula *gnawa* indica tant una comunitat com un conjunt de pràctiques musicals i rituals.

Els *gnawa* són una comunitat originàriament descendent d'esclaus subsaharians establerts al Marroc i altres països del Magrib i, més recentment, en el marc d'una segona migració, també a grans ciutats europees com París, Brusselles, Roma i Barcelona.

A Catalunya, on la comunitat d'origen marroquí és la més nombrosa, els músics *gnawa* són actius des de fa prop d'una trentena d'anys. Procedents de diverses ciutats del Marroc i d'estades en altres ciutats d'Europa, els músics *gnawa* de Barcelona actuen als escenaris i participen en

projectes culturals, artístics, socials i de recerca; a més a més, segueixen acompanyant els esdeveniments propis de la seva comunitat, com ara festes, casaments i nits de *gnawa*.

La música *gnawa*, inscrita des de 2019 a la Llista Representativa del Patrimoni Cultural Immaterial de la Humanitat, és liderada pel *maalem* (mestre, veu solista i intèrpret de *guembri*), sempre acompanyat dels seus *koyo* (companys, coristes, percussionistes i ballarins).

El *guembri*, l'instrument principal de la música *gnawa* i l'únic instrument melòdic del conjunt, és un llaüt baix de tres cordes polsades amb una caixa de ressonància coberta de pell que també serveix de percussió. L'acompanyen els ostinatos rítmics de les *karkabas*, castanyoles metàl·liques tocadetes pels *koyo*. Un tercer instrument, el tambor *tbel*, penjat a l'espatlla i tocat amb dues baquetes, es fa servir per anunciar l'inici de l'acte i convidar el públic, que sovint contribueix al ritme picant de mans.

La veu té un paper molt important en la música *gnawa*: els cants, que s'interpreten en alternança responsorial entre veu solista i cor, alaben Allà i el profeta Mahoma o recorden figures exemplars, sants i esperits. Més enllà dels cants, també es poden escoltar fórmules devocionals, crits i exclamacions, la més freqüent és *saha!*, un auspici de salut que sovint es dirigeix als músics en senyal d'estima i agraïment.

Les cançons solen començar amb una introducció instrumental per part del *guembri*, seguida d'una secció vocal acompanyada de les *karkabas* amb ritmes relativament lents; la darrera part de la peça, dedicada a la dansa, es caracteritza per un increment progressiu de la velocitat i la intensitat de la percussió, fins a la conclusió, que s'estableix amb fórmules rítmiques codificades.

A la cultura *gnawa* tot té una història i una significació simbòlica: una tradició narra, per exemple, que els ritmes de les *karkabas* provenen del so de les cadenes que sincopava les passes dels esclaus, i que la caixa del *guembri* representava el vaixell que els portaria cap a l'anhelada llibertat; així mateix, el crescendo catàrtic de les peces *gnawa* simbolitza i alhora afavoreix el procés d'alliberament espiritual.

La pràctica musical i corèutica *gnawa* està profundament lligada amb l'espiritualitat. La música tradicionalment acompanya rituals anomenats *lila* (literalment, "nit"), que es fan dos cops a l'any, es desenvolupen al llarg d'una nit o més i s'estructuren en set etapes corresponents a set colors, cadascuna amb el seu propi repertori.

Segons explica el *maalem* Saimen Khrebouch, les nits de *gnawa* ajuden a entrar en contacte amb l'ànima, a neutralitzar les energies dolentes i atènyer un estat de salut, pau i tranquil·litat. La dansa té un paper fonamental en aquest procés: les danses dels *koyo* poden ser acrobàtiques, però durant el ritual es permet que qualsevol assistent hi participi i s'aixequi a ballar. En aquests casos, no és infreqüent que la dansa es faci cada cop més animada, fins a produir episodis de trànsit que ajuden les persones interessades a alliberar-se de patiments físics o psicològics. Al llarg de la nit, l'ordre de les cançons i de les interaccions humanes i sensorials (distribució d'aliments, apagada de llums, ús d'encensos, teixits i altres objectes) reflecteixen seqüències i significacions rituals.

Avui en dia, la música *gnawa* també s'interpreta, fora del context ritual, als escenaris internacionals i en projectes musicals d'exploració i fusió. Tot i això, en el cas d'aquest concert s'ha optat pel format més proper a la pràctica tradicional: la *performance* durarà fins a ben

entrada la nit per tal d'incloure-hi totes les etapes de la *lila* i comptarà amb la participació de la comunitat marroquina, així com amb l'ús d'objectes i procediments rituals. Els assistents podran, així, compartir a través de la música i els sentits un viatge espiritual iniciàtic molt similar a aquell que viuen els mateixos membres de la comunitat.

El grup Gnawa Vibrations, liderat pel *maalem* Saimen Kherbouch i resident a Barcelona, està compromès des de l'inici amb la divulgació de la cultura musical *gnawa* i es presentarà en aquesta ocasió en formació ampliada, proposant un repertori que inclou músiques *gnawa* tant del nord com del sud del Marroc.

En col·laboració amb l'**Oficina d'Afers Religiosos**:

**Ajuntament
de Barcelona**